

บทคัดย่อ

โครงการ“วิจัยการฟื้นฟูและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไม้เพื่อสร้างรายได้ของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากไม้ในเขตน้ำลำโดมใหญ่ตอนปลายอย่างมีส่วนร่วมกับเครือข่ายพิทักษ์ลำโดมใหญ่ ตำบลไร่ใต้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานีมีวัตถุประสงค์ คือ 1)เพื่อศึกษาระบบนิเวศน์ของไม้ในเขตน้ำลำโดมใหญ่ตอนปลาย ตำบลไร่ใต้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี 2)เพื่อศึกษารูปแบบศักยภาพและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ในเขตน้ำลำโดมใหญ่ตอนปลาย ตำบลไร่ใต้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี3)เพื่อศึกษาความต้องการของตลาดจากผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ในเขตน้ำลำโดมใหญ่ตอนปลาย ตำบลไร่ใต้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี 4)เพื่อฟื้นฟูและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไม้เพื่อสร้างรายได้ของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากไม้อย่างมีส่วนร่วมกับเครือข่ายพิทักษ์ลำโดมใหญ่ ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

จากการดำเนินการวิจัย พบว่า ตำบลไร่ใต้ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่การปกครอง จำนวน 15 หมู่บ้าน ซึ่งมีเนื้อที่โดยประมาณ 104 ตารางกิโลเมตร โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบเหมาะสำหรับทำการเกษตร และดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำสำคัญไหลผ่านจำนวน 1 สาย คือ ลำโดมใหญ่ ซึ่งลำโดมใหญ่จะมีต้นไม้และป่าไม้ ไม้เบญจพรรณและป่าห้วยแม่น้ำ

ระบบเศรษฐกิจชุมชนตำบลไร่ใต้โดยส่วนใหญ่จะเป็นการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก เช่น การทำการเกษตร การประมง การปศุสัตว์ และอื่นๆ รวมไปถึงกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้า และกลุ่มสานกระติบข้าว ซึ่งการจักสานถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความชำนาญในด้านการจักสานไม้ไผ่เพื่อใช้ในการชีวิตประจำวันของชาวบ้าน เช่น สีน้าพื้นเมืองและของที่ระลึก จักสานเป็นของใช้ในบ้านเรือน ซึ่งลำโดมใหญ่ถือเป็นฐานทรัพยากรที่สำคัญของชุมชนตำบลไร่ใต้ รวมถึงต้นไผ่ด้วยที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาทำให้สรุปได้ว่า มีไม้ในพื้นที่ลำโดมใหญ่ตอนปลายมีชนิด 9 ชนิด ประกอบด้วย ไผ่สีสุก, ไผ่ลวก, ไผ่ตง, ไผ่บง, ไผ่ป่า, ไผ่เพ็ก, ไผ่ไร่, ไผ่กิมซุง และไผ่เหลือง โดยแยกเป็นไม้ที่เกิดตามธรรมชาติ ได้แก่ ไผ่ป่า ไผ่เพ็ก ไผ่ไร่ และไม้ที่เกิดจากการปลูก ได้แก่ ไผ่สีสุก ไผ่ลวก ไผ่กิมซุง ไผ่บง ไผ่ตง และไผ่เหลือง โดยไม้ทุกชนิดล้วนแต่เป็นทุนทางธรรมชาติของชุมชน นอกจากนี้ต้นไผ่ยังเป็นระบบนิเวศน์ที่สำคัญของลำโดมใหญ่อีกด้วย

ศักยภาพของชุมชนในแต่ละด้านจะนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไม้ในเขตน้ำลำโดมใหญ่ตอนปลาย จากการวิเคราะห์ จุดอ่อนของผลิตภัณฑ์ คือ การผลิตได้น้อย รูปแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม่แตกต่างจากกลุ่มอื่น ไม่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ไม่มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์และไม่มีการนำเสนอเรื่องราวของท้องถิ่น ไม่มีการรวมกลุ่ม เป็นการผลิตรายบุคคล การขยายตลาดน้อยและสินค้ายังไม่สามารถจำหน่ายตามจุดขายสินค้าใหญ่ๆ ได้ และคุณภาพของผลิตภัณฑ์ยังไม่เท่าเทียมกัน ทำให้ราคาและยอดขายไม่เท่ากันในแต่ละราย ส่วนจุดแข็งของผลิตภัณฑ์ คือ มีผู้ที่ทำผลิตภัณฑ์จากไม้จำนวนมาก และหลากหลายชนิด มีผู้รู้และมีฝีมือจำนวนมากสามารถถ่ายทอดได้ มีไม้ในพื้นที่จำนวนมาก มีการแปรรูป ใช้ประโยชน์จากไม้อย่างแพร่หลายและหลายชนิด

โอกาสของผลิตภัณฑ์ ความต้องการของผลิตภัณฑ์จากไฟในตลาดโลกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การใช้ไฟที่เป็นวัสดุธรรมชาติในการป้องกันและรักษาบริเวณ กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสังคม

ความต้องการของตลาดมี ดังนี้ ต้องประณีต สวยงาม ไม่บดเบี้ยว ปราศจากเสี้ยน เส้นขน ผุ่นผงและตำหนิ ไม่มีรอยแตก หัก ทำให้เสียสภาพการใช้สอย มีรูปแบบ รูปทรง และสัดส่วนที่เหมาะสมกับการใช้งานของแต่ละผลิตภัณฑ์ ต้องมีความมั่นคง แข็งแรง ทนทาน และปราศจากข้อบกพร่องที่อาจทำให้เกิดอันตรายเมื่อนำไปใช้งาน ต้องไม่มีราและร่องรอยการเกาะกีดกั้นของ มอด แมลง ปรากฏให้เห็นเด่นชัดตลอด การประกอบ ต้องเรียบร้อย ประณีต ติดแน่น คงทน ต้องไม่เห็นร่องรอยของตะปูและโลหะ โดยต้องปกปิดให้มิดชิดและกลมกลืน ต้องมีความประณีตเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย ติดแน่น คงทน และวัสดุที่ใช้ในการประกอบต้องไม่ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่สวย กรณีที่ใช้โลหะต้องไม่เป็นสนิมและไม่มีส่วนแหลมคม ที่ทำให้เกิดอันตราย ลวดลาย ลวดลายต้องมีความประณีต สวยงาม สม่่าเสมอ ครบถ้วน และถูกต้องตามแบบของผลิตภัณฑ์ ชัดเจน สี ต้องมีสีที่สม่ำเสมอ ยกเว้นกรณีที่มีการย้อมไล่ระดับสี หรือให้สลับสีในชิ้นงานเดียวกัน สีต้องไม่ตก และลูปผลิตภัณฑ์แล้วสีไม่ติดมือ การเคลือบเงา ต้องเรียบ มีความเงาสม่ำเสมอ ไม่เป็นคราบ เป็นตุ่ม กรอบแตก หรือหลุดลอกและต้องไม่ทำให้ชิ้นงานขาดความสวยงามตามธรรมชาติ การใช้งาน ต้องสามารถใช้งานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน

จากการดำเนินการวิจัยชุมชนเกิดการเพิ่มเติมความรู้ด้านการพัฒนารูปแบบและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้สวยงามและคุณภาพเท่ากัน เช่น ส่งเสริมและจัดหาอุปกรณ์มาใช้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีการขยายตลาดในการการขายผลิตภัณฑ์ในชุมชนและส่งออกไปในชุมชนอื่นๆ เกิดการฟื้นฟูระบบนิเวศน์และขยายพันธุ์ไม้เพื่อเพิ่มทรัพยากร เช่น คนในชุมชนร่วมกันรักษาความสะอาดทำให้ระบบนิเวศน์ดีขึ้น ลดการใช้สารเคมีและการตระหนักถึงการเปิด-ปิดน้ำให้เป็นระบบ ร่วมใจปลูกไม้ ประสานงานร่วมกับ อบต.เพื่อสร้างกลไกในการระงับน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ขยะในชุมชน และสารเคมี สร้างกติกาชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านดูแลสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ครอบคลุมทั้งดิน แม่น้ำ ป่าไม้ เกิดการการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด เช่น การให้ผู้นำที่มีศักยภาพในการรวมกลุ่มและส่งเสริมคนในชุมชนทำรวมกันเพื่อเพิ่มผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้น เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาและพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่ เช่น การค้นหา the star ในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านให้ความรู้ผลิตภัณฑ์จากไม้ และสามารถเล่าเรื่อง การนำเสนอและประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆได้ คือ ชุมชนเกิดความสามัคคีให้คนในชุมชนในการรวมกลุ่ม เกิดความรู้ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูระบบนิเวศน์ลำโดมใหญ่ คนในชุมชนหันมาสนใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน เกิดผลิตภัณฑ์จากไม้ที่มีความหลากหลาย เกิดทักษะและความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลิตภัณฑ์จากไม้รูปแบบใหม่ เกิดการสร้างอาชีพเดิมให้คงอยู่กับชุมชนผู้ใช้ประโยชน์จากไม้ ได้มีช่องทางในการสร้างรายได้ให้ชุมชน เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศน์ของไม้ บริเวณลำโดมใหญ่ ระบบนิเวศน์ลำโดมใหญ่จะได้รับการฟื้นฟู ทำให้บุคคลภายนอกรู้จักชุมชนไร่ไต้ ผ่านผลิตภัณฑ์จากไม้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน